

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-338-97>

УДК 352.072.2

ГРИГОРУК Павло

Хмельницький національний університет

<https://orcid.org/0000-0002-2732-5038>hryhorukpm@khmnu.edu.ua

СПІВАК Віктор

Хмельницький національний університет

<https://orcid.org/0009-0004-7424-2800>Viktor.sbproservice@gmail.com

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА: СУЧАСНІ ЗАГРОЗИ ТА ВЕКТОРИ ЗМІЦНЕННЯ

У дослідженні розкрито актуальність проблематики управління економічною безпекою вітчизняних підприємств у критично складних умовах сьогодення, обумовлених системними негативними наслідками повномасштабної війни. Відтак, метою дослідження визначено ідентифікацію та узагальнення сучасних найбільш актуальних загроз та обґрунтування векторів і засобів зміцнення економічної безпеки вітчизняних підприємств в умовах великої війни і обумовленої нею системної кризи. Показано, що практично всі зі системних викликів і загроз економічній безпеці суб'єктів господарювання, що були характерними для вітчизняного бізнес-середовища на всьому етапі незалежності країни, збереглися й на нині. Йдеться про системну корупцію, адміністративний тиск на бізнес, тінізацію і монополізацію економічних відносин, зловживання на митниці, які призводять до надходження на внутрішній ринок контрабанди та сірого імпорту і т. п. Аргументовано, що ці загрози доповнилися новими значними викликами для вітчизняних підприємств, які позначилися на послабленні всіх складових економічної безпеки бізнесу, особливо – фінансовій, виробничій та інформаційно-комунікаційній. Вказано на те, що в критично складній ситуації існуючої ринкової турбулентності підприємствам слід активувати власну безпекову політику і працювати над зміцненням резилієнтності до внутрішніх та зовнішніх викликів, ризиків і загроз.

Ключові слова: системна криза, війна, турбулентність, нестабільність, виклики і загрози, економічна безпека підприємства, посилення резилієнтності, напрями посилення, складові безпеки, ризик-менеджмент, гарантування безпеки.

HRYHORUK Pavlo, SPIVAK Viktor

Khmelnitskyi National University

ECONOMIC SECURITY OF THE ENTERPRISE: MODERN THREATS AND VECTORS OF STRENGTHENING

The study revealed the relevance of the issues of managing the economic security of domestic enterprises in the critically complex conditions of today, caused by the systemic negative consequences of a full-scale war. Therefore, the purpose of the study is to identify and generalize the most relevant modern threats and justify the vectors and means of strengthening the economic security of domestic enterprises in the conditions of a full-scale war and the resulting systemic crisis. It is shown that almost all of the systemic challenges and threats to the economic security of business entities, which were characteristic of the domestic business environment at the entire stage of the country's independence, have remained to this day. It is about systemic corruption, administrative pressure on business, tinization and monopolization of economic relations, abuses at customs, which lead to the entry of contraband and gray imports into the domestic market, etc. p. It is argued that these threats were supplemented by new significant challenges for domestic enterprises, which affected the weakening of all components of the economic security of business, especially - financial, intellectual and personnel, production. It is indicated that in the critically difficult situation of the existing market turbulence, enterprises should activate their own security policy and work on strengthening resilience to internal and external challenges, risks and threats.

The scientific novelty of the research results lies in the scientific identification of modern challenges and threats to the economic security of economic entities in conditions of full-scale war. The practical significance of the research results lies in the understanding of the challenges, as well as the possibility of approving practical means that allow to guarantee the economic security of domestic enterprises in conditions of systemic crisis and instability.

Keywords: systemic crisis, war, turbulence, instability, challenges and threats, economic security of the enterprise, strengthening of resilience, areas of strengthening, components of security, risk management, security guarantee.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Проблематика економічної безпеки суб'єктів господарювання в Україні в умовах повномасштабної війни істотно загострилася, коли до тих всіх викликів і загроз, які були характерними для української економіки до війни, додався цілий спектр нових, головно пов'язаних з кризою фінансів, неплатежів, труднощами утримання ліквідності та платоспроможності, доступністю до кредитів та інвестицій, зменшенням чисельності населення, відповідно, звуженням внутрішнього ринку та скороченням доходів і прибутків підприємств, складнощами в залученні трудових ресурсів, погіршенням забезпеченості суб'єктів господарювання матеріально-технічною і техніко-технологічною базою виробництва. Сюди слід додати й загальну макроекономічну дестабілізацію, деформацію бізнес-середовища, погіршення систем логістики та просування продукції на ринки, особливо зовнішні, а також руйнування низки важливих виробничо-господарських і торговельних зв'язків тощо.

Свою чергою, нові виклики і загрози потребують нових методів та засобів, методичних підходів до ризик-менеджменту, управління та забезпечення зміцнення економічної безпеки вітчизняних підприємств у критично складних умовах та середовищі повномасштабної війни.

Таким чином, актуалізувалося завдання ідентифікації всієї сукупності викликів, ризиків і загроз, а також обґрунтування інструментарію посилення економічної безпеки українських підприємств в умовах повномасштабної війни.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Становленню механізмів системи національної, у тому числі економічної безпеки України, присвячені дослідження Сафонова Ю. М. [1,с.1-7], Васильціва Т. Г., Лупака Р. Л., Штець Т. Ф. [2,с.56-63], Грінченка Р. В. [3,с.5-10], Березівського Я. П. [4,с.53-58] та інших вітчизняних вчених. Певною мірою питання, пов'язані з економічною безпекою бізнесу, розглядаються зарубіжними та вітчизняними науковцями, а саме Грінченком Р. В. [5,с.31-35], Березівським Я. П. [6,с.204-209], Запужляком І. Б., Зелінською Г. О., Побігуном С. А. [7,34-41], Березівським Я. П. [8,с.248-252]. Питання економічної безпеки як вагомій складовій економіки підприємства розглядаються такими науковцями, як Лупак Р. Л., Дідич А. М. [9,с.117-123], Куницька-Іляш М. В. [10,320-330], Кліпкова О. І., Міценко Н. Г., Міщук І. П., Бойко Р. В. [11,с.855-864] та інші.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Водночас, нові сучасні виклики, ризики та загрози, а також потреба в застосуванні значно дієвіших та ефективніших інструментів і засобів посилення резилієнтності вітчизняних суб'єктів господарювання в критично складному середовищі великої війни обумовлюють потребу в подальших пошукуваннях і напрацюванні якісних управлінських рішень відносно посилення стану стабільності і безпеки господарювання, виживання, врешті-решт, у складному турбулентному середовищі.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є ідентифікація та узагальнення сучасних найбільш актуальних загроз та обґрунтування векторів і засобів зміцнення економічної безпеки вітчизняних підприємств в умовах повномасштабної війни і обумовленої нею системної кризи.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Як відомо і це підтверджено результатами численних досліджень, економічна безпека вітчизняних підприємств і організацій ще до повномасштабної війни характеризувалася не надто високим рівнем. Причини і одночасно підтвердження зазначеного знаходимо у низькому фінансово-економічному стані більшості суб'єктів господарювання, відсутності повноцінних можливостей для здійснення інвестицій, оновлення техніко-технологічної бази господарювання тощо.

Крім того, критично недосконалим залишалося й економіко-правове середовище бізнесу з відомою системною корупцією, проявами неправомірних податкових перевірок і тиску чиновників на бізнес, тіньовим імпортом і деформацією ринків, нерівними умовами господарювання його учасників тощо.

Однак, у середовищі повномасштабної війни ці виклики не тільки збереглися, але й доповнилися комплексом нових загроз, що походять від загострення проблематики демографічної і соціальної криз, а, через них, – різкого звуження внутрішнього ринку (платоспроможного попиту населення і бізнесу), що потягло за собою спершу послаблення в системі фінансів бізнесу, проте надалі – зниження рівня всіх без винятку складових економічної безпеки вітчизняних підприємств і організацій (рис. 1).

Таким чином, нинішнє середовище господарювання вітчизняних підприємств і організацій вельми не стандартне, зокрема в бік його ускладнення, дестабілізації і породження критично складних умов для збереження засад їх функціонування, а, в ідеалі, – розвитку, укріплення ринкових позицій та капіталізації. Іншими словами, ті системні вади середовища бізнесу, які були актуальними раніше, збереглися та навіть є окремі випадки їх посилення, погіршення, а нові виклики та загрози лише додалися. Ми не можемо говорити практично про жоден позитивний наслідок після початку повномасштабної війни, який був би свідченням покращення господарського середовища підприємства і зниження, таким чином, загроз господарювання та посилення економічної безпеки підприємств і організацій.

Але, за разом, їх симбіоз, включно зі потребою в соціально відповідальній поведінці підприємств, а також їх роллю у відновленні економічної системи країни та її регіонів, створюють нові виклики для представників українського бізнесу, що дає підстави виокремити такі з них, як збереження фінансово-економічної стійкості суб'єктів господарювання, утримання та розвиток інтелектуально-кадрового потенціалу, здійснення соціально відповідальної поведінки, фінансування НДДКР і підтримка постійної інноваційно-технологічної активності українських підприємств, відшукування можливостей для інтеграції й кооперації у виробничій та маркетинговій діяльності суб'єктів різних видів економічної діяльності.

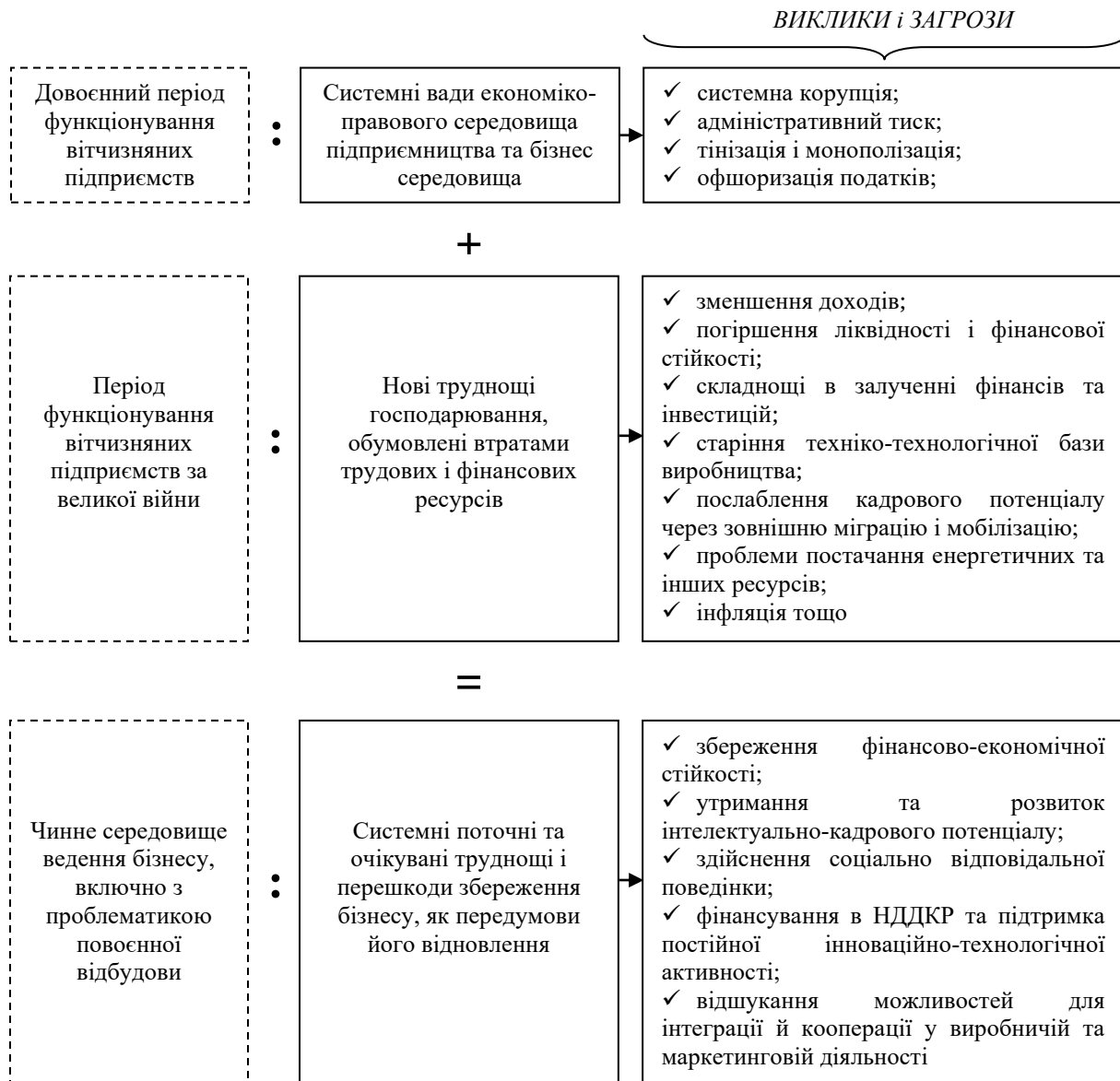

Рис. 1. Систематизація викликів і загроз економічній безпеці вітчизняних підприємств в умовах повномасштабної війни в Україні

Джерело: авторська розробка.

При тому, політика посилення економічної безпеки вітчизняних підприємств має бути системною і комплексною. А це обумовлює необхідність реалізації контр-заходів (відносно чинників послаблення безпеки) за всіма складовими економічної безпеки українських підприємств (рис. 2).

Окрім того, ведемо мову й про покращення інформаційно-аналітичної роботи в сфері безпеки, яка необхідна як для ідентифікації викликів і загроз, так і напрацювання якісних управлінських рішень. Основні труднощі, які пов'язані з вибором придатної множини вирішальних функцій, зважаються в основному методом спроб і помилок, а єдиним способом оцінки якості обраної системи є пряма перевірка. Зрозуміло, що відсутність аналогічних методів оцінки вірогідності розпізнавання, ув'язаної з параметрами процедури, що розпізнає, не дозволяє забезпечити гарантовану вірогідність своєчасного розпізнавання викликів і загроз, а також процесів входження підприємств у критичну зону. Відтак, запровадження нових схем лінгвістичного розпізнавання стосується наступної послідовності елементів: об'єкти, що підлягають розпізнаванню; їх попередня обробка; побудова опису об'єкта; синтаксичний аналіз (граматичний розбір); визначення номеру класу (граматика); складання підсистеми висновку (граматика); визначення об'єктів навчальної вибірки; розпізнавання (граматичний розбір); навчання (відновлення граматики класу).

Граматики часто вдається на основі апріорних даних про об'єкт, у протилежному разі граматики всіх класів відновлюються в ході навчання, що використовує апріорні зведення про об'єкти і навчальну вибірку. Об'єкт після попередньої обробки представляється деякою структурою мовного типу (наприклад, ланцюжком чи графом). Потім він розбивається (сегментується), визначаються непохідні елементи і

відносини між ними. Так, при використанні операції з'єднання об'єкт одержує представлення у вигляді ланцюжка з'єднаних непохідних елементів.

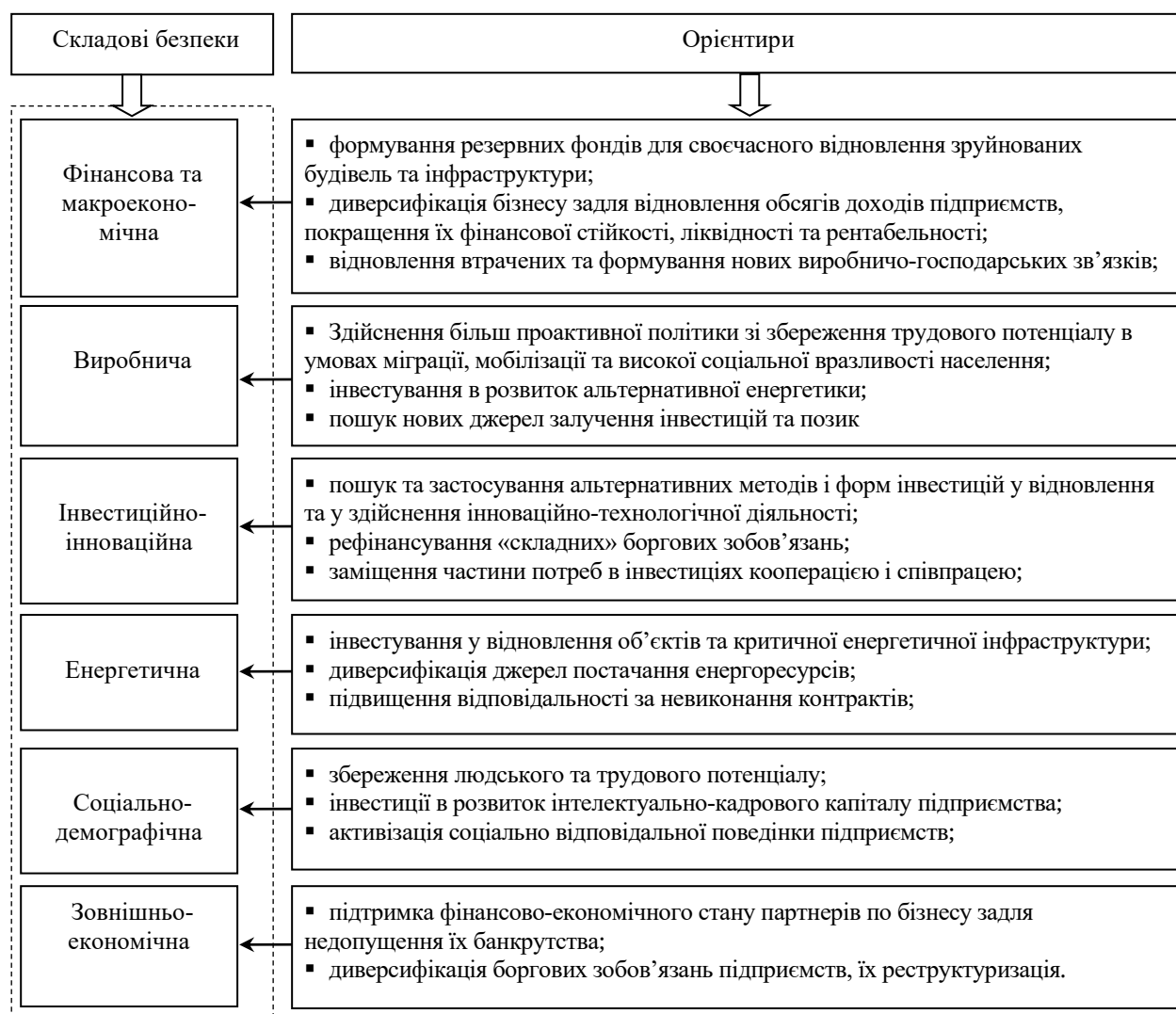

Рис. 2. Орієнтири посилення економічної безпеки вітчизняних підприємств в умовах повномасштабної війни
Джерело: авторська розробка.

Рішення про синтаксичну правильність об'єкта, тобто про його приналежність до визначеного класу кризи, що задається визначеною граматику, виробляється синтаксичним аналізатором (блоком граматичного розбору). Ланцюжок непохідних елементів, що представляє собою поданий на вхід системи об'єкт, зіставляється з ланцюжками непохідних елементів, що описують класи. Розпізнаваний об'єкт за допомогою обраного критерію згоди (подоби) відноситься до того класу, з яким виявляється найкраща близькість.

На основі навчання за заданим набором навчальних об'єктів, представленими описами структурного типу, формується граматика, що характеризує структурну інформацію про досліджуваний клас об'єктів. Структурний опис відповідного класу формується в процесі навчання на прикладі реальних об'єктів, що відносяться до цього класу. Цей еталонний опис у формі граматики використовується потім для синтаксичного аналізу. У більш загальному випадку навчання може передбачати визначення найкращого набору непохідних елементів і одержання відповідного структурного опису класів.

Застосування цих та інших методів аналізування дало підстави для висновку про те, що на сьогодні найбільш слабкими місцями серед внутрішніх функціональних складових економічної безпеки вітчизняних підприємств є фінансова, інформаційна та техніко-технологічна. З точки зору останньої керівництву підприємств слід працювати над моральним оновленням засобів праці, які використовуються у виробничо-господарському процесі.

Оцінка фінансової складової безпеки вітчизняних підприємств здебільшого низька. Значною мірою така оцінка зумовлена незадовільними значеннями показників ліквідності і платоспроможності підприємства, від яких залежить фінансова самостійність підприємства. Виходячи з цього, керівництву підприємств (службам їх економічної безпеки) слід реалізувати такі заходи:

1) здійснити розрахунок мінімально-необхідного прибутку для забезпечення простого відтворення підприємства;

2) відкрити окремий рахунок у банку для формування на ньому резервного (страхового) фонду, капіталізація чистого прибутку (сума якого перевищує мінімально-необхідний прибуток) якого дозволить поступово підняти показники ліквідності підприємства до необхідного (економічно безпечного) рівня, а також одночасно приносить підприємству додатковий дохід у вигляді відсотків за вкладом;

3) засновникам підприємства доцільно оформити довгостроковий кредит у банку (на 7 – 10 років), кошти якого внести до статутного фонду підприємства та за рахунок них погасити частину поточних зобов'язань підприємства. За рахунок цього підприємство зможе частково покращити показники ліквідності (через зниження поточних зобов'язань) та показники фінансової стійкості (через збільшення питомої ваги власних коштів у загальній сумі активів).

Для того, щоб обрати оптимальну систему управління економічною безпекою вітчизняних підприємств необхідно правильно оцінити необхідний рівень безпеки і прийнятний обсяг витрат. Необхідний рівень безпеки можна визначити за наявності: системи оцінки загроз підприємства; системи показників для оцінки ефективності підсистем безпеки й методики їх вимірювання; посадових осіб, уповноважених ухвалювати рішення про допустимість певного рівня ризику; системи моніторингу, яка дозволяє відстежувати поточні параметри підсистем безпеки.

Практика показує, що на більшості підприємств витрати на захист інформації складають значні суми, але в кінцевому підсумку часто не знижують розмір прибутку підприємства, оскільки зменшують як ймовірність, так рівень збитків (або не передбачуваних витрат). Підвищення захищеності ресурсів підприємства є одним з найважливіших чинників у забезпеченні його конкурентоспроможності. За думкою більшості підприємців для багатьох клієнтів підприємства захищеність їх персональних даних часто відіграє важливу роль у ціні послуги. Для ділових партнерів також важливе збереження конфіденційності ділової інформації (про переговори, наміри і т. д.). Крім того, успішність в забезпеченні захисту інформації підвищує рейтинг підприємства як серед клієнтів, так і в бізнес середовищі.

Визначення витрат на інформаційну безпеку пов'язано з різними відділами системи управління економічною безпекою підприємства: відділом інформаційних технологій; фінансово-економічним відділом й бухгалтерією; службою економічної безпеки підприємства. Крім того, підприємство понесе й інші витрати на інформаційну безпеку, зумовлені діями персоналу інших відділів (проектного, технологічного, юридичного, відділу маркетингу). Спільна робота системи інформаційної безпеки й співробітників системи безпеки з іншими відділами підприємства можлива на всіх етапах забезпечення інформаційної безпеки: планування й організація системи інформаційної безпеки; створення і реалізація політики інформаційної безпеки; придбання й введення в дію системи захисту інформації; доставка та експлуатація системи інформаційної безпеки; моніторинг процесів, складових інформаційної технології.

Крім того, можливі і накладні витрати, і витрати на оплату праці різних послуг сторонніх підприємств, наприклад на: встановлення та обслуговування програмно-технічних систем захисту інформації, охоронних систем, мережевого устаткування; доставку конфіденційної інформації; одержання зовнішніх консультацій тощо.

Результати аналізу витрат на безпеку й підсумковий звіт повинен показати об'єктивну картину відносно інформаційної безпеки підприємства. Аналіз витрат на безпеку - інструмент управління, він повинен використовуватись керівництвом підприємства для визначення досягнутого рівня захищеності інформаційного середовища і виявлення проблем, при постановці завдань з досягнення необхідного рівня захищеності. Зміст звіту за витратами на безпеку більшою мірою залежить від того, кому він призначається, й від того, яку роль він відіграє на підприємстві.

Перш ніж витрачати кошти на запобіжні заходи, у сферу забезпечення якості інформаційних технологій, керівник системи управління економічною безпекою підприємства разом із працівниками системи інформаційної безпеки повинен розглянути можливі причини нанесення збитку.

Крім того, слід врахувати, що на розмір збитку від реалізації загроз інформаційній безпеці безпосередньо вплине на ряд чинників:

1) внутрішня цінність інформації – вартість втрат й вплив відсутності цього ресурсу на роботу підприємства (вартість заміщення) (зупинки, порушення виробничого циклу);

2) зовнішня цінність інформації – зацікавленість в цьому ресурсів конкурента (ціна, яку він готовий заплатити за її придбання), якщо цінність висока, але задоволеність в ній конкурента задовільна, то висока буде вірогідність її модифікації, блокування;

3) ринкова цінність інформації – вартість і наявність її на ринку, у конкурента (можливість придбання, її унікальність), якщо інформація дає незаперечну конкурентну перевагу підприємству, то висока можливість несанкціонованого доступу і крадіжки;

4) рівень захисту інформації.

Інформаційні ресурси підприємства поділяються на декілька класів, наприклад фізичні, програмні і інформаційні. Для кожного класу повинна існувати своя методика оцінки цінності. Програмні ресурси оцінюються таким ж способом, що й фізичні, на основі визначення обсягу витрат на їх придбання або

відновлення працездатності.

Кількісні показники цінності інформації також визначаються рівнем ефективності будь-якої діяльності підприємства, а якісні – можливістю отримання прибутку або поліпшенням іміджу, ділової репутації.

В результаті дії загроз інформаційній безпеці завдається збиток – погіршення властивостей інформаційних ресурсів підприємства або їх втрати. Як наслідок підприємство може стати не конкурентоспроможним, неплатоспроможним і банкрутом.

Збиток в результаті реалізації загроз інформаційній безпеці можна класифікувати на:

- 1) збиток майну підприємства й системи захисту інформації – визначається повною вартістю пошкодженої техніки й устаткування, нерухомого майна, ресурсу, що не підлягають відновленню;
- 2) втрати через зменшення темпів або зупинки підприємства – неотримання запланованого прибутку, упущена вигода, недопоставка продукції (послуг) клієнтам;
- 3) виплати персоналу – загальна сума компенсацій у разі нанесення збитку їх життю й здоров'ю, оплата наднормової роботи;
- 4) збиток зовнішньому середовищу підприємства (навколишньому середовищу, населенню, іншим підприємствам, партнерам).

Оцінку інформаційного ресурсу підприємства доцільно проводити у вартісному вираженні та «прив'язувати» до обсягів діяльності підприємства, використовуючи математичне відношення витрат на реалізацію політики інформаційної безпеки до потенційно можливого понесеного збитку. Це дозволить підприємству ухвалити рішення більш ефективного захисту особистих економічних інтересів.

Слід також зазначити, що витрати на забезпечення належного рівня економічної безпеки вітчизняних підприємств у критично складному середовищі повномасштабної війни є об'єктивно необхідними (в першу чергу на реалізацію заходів з підвищення рівня найслабших ланок економічної безпеки підприємства – фінансової та інформаційної безпеки). Разом з тим вони можуть бути мінімізовані за рахунок виявлення специфічних причин втрат, а також формування і реалізації стратегії управління економічною безпекою підприємства.

Поняття економічна безпека підприємства є похідним, проте ширшим, ніж поняття конкурентоспроможність, оскільки повинно розглядатись не статично на певний момент часу, а передбачає здатність підприємства до розвитку та ефективність використання його ресурсного потенціалу. Відтак, кожному підприємству зокрема слід розробити власну систему критеріїв та індикаторів рівня економічної безпеки підприємства, а також вказати на напрями імплементації їх застосування на підприємстві.

Постійна діяльність з гарантування економічної безпеки підприємства містить напрями, заходи та відповідні структурні підрозділи, які б мали забезпечити цю роботу. Заходи з забезпечення економічної безпеки підприємства пропонуються у розрізі внутрішніх функціональних складових економічної безпеки – інформаційної, техніко-технологічної, силової, кадрової, правової, фінансово-економічної та екологічної. Певні обов'язки з виконання заходів покладено на більшість підрозділів апарату управління підприємством.

Для уможливлення забезпечення реалізації стратегії економічної безпеки українських підприємств у нинішніх реаліях, моніторингу та контролю цього процесу на підприємствах слід створювати відповідні відділи та визначати напрями їх імплементації в організаційну структуру управління підприємством. Пропонується підпорядкувати керівника служби економічної безпеки безпосередньо генеральному директору підприємства, а в межах апарату управління підприємством створити відділ економічної безпеки та відділ контролю якості. Доцільно зазначити, що такого типу оргструктура управління є характерною для відомих західних підприємств.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Економічна безпека підприємства – відносно нова категорія в системі економічних досліджень, однак критично актуальна та вельми системна. Останнє закономірно обумовило все більш активне застосування принципів і положень управління безпекою під час вибудовування якісних управлінських систем мікрорівня для забезпечення належного рівня життєздатності і резилієнтності суб'єктів бізнесу. Ці питання стали вельми актуальними для вітчизняних суб'єктів господарювання, які ще до війни стикалися з дуже неякісним і нестабільним середовищем господарювання, для якого характерними були високий рівень корупції і тиску чиновників на бізнес, складності виходу на ринки через їх монополізованість і тінізацію економічних відносин, рейдерство, нерівні умови господарювання у підсумку існування пільг (для обраних підприємств) і ухилення від оподаткування одних суб'єктів господарювання відносно інших.

Але велика війна породила цілий спектр нових викликів і загроз, що послабили фінансово-економічну безпеку вітчизняних підприємств, створили критичні труднощі для них під час залучення інвестицій і фінансових ресурсів, ускладнили питання модернізації матеріально- і техніко-технологічної бази виробництва, а також створення і впровадження інновацій, нових прогресивних технологій тощо.

Враховуючи, що слабкими ланками щодо забезпечення внутрішньої компоненти економічної безпеки вітчизняних підприємств є фінансова та інформаційно-технологічна складові, то їх топ-

менеджменту слід здійснювати заходи, які дозволять змінити структуру балансу підприємств на предмет покращення показників фінансової стійкості та ліквідності, а також планувати й досягати такої суми чистого прибутку, яка необхідна для забезпечення простого відтворення капіталу підприємств. Решту фінансово-економічних активів доцільно спрямовувати на поповнення резервного фонду до моменту досягнення усіма показниками фінансової складової економічної безпеки підприємства належного рівня.

Подальші наукові дослідження у цьому напрямі стосуються удосконалення методики та моделювання впливу чинників зовнішньоекономічного середовища на стан та ефективність функціонування, а також збереження базисних параметрів економічної безпеки й життєздатності суб'єктів бізнесу в складному середовищі повномасштабної війни.

Література

1. Сафонов Ю. М. Механізм державного регулювання фінансово-економічних процесів. Ефективна економіка. 2018. № 1. С. 1–7.

1. Васильців Т. Г., Лупак Р. Л., Штець Т. Ф. Обґрунтування стратегічних напрямів, цілей та заходів державної політики реалізації потенціалу ІТ-сектору економіки України. Підприємництво і торгівля. 2018. № 23. С. 56–63.

2. Денисов О. Є. Економічна безпека галузей промисловості в системі економічної безпеки держави : дис. ... докт. екон. наук. Київ : ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2019. 496 с.

3. Грінченко Р. В. Методи та інструменти формування механізму адаптації підприємства до змін. Вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. 2019. Вип. 34. С. 53–58.

4. Березівський Я. П. Ідентифікація умов та чинників формування технологічної конкурентоспроможності національної економіки. Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки. 2021. Вип. 63. С. 31–35.

5. Запущляк І. Б., Зелінська Г. О., Побігун С. А. Підходи, методи та інструменти управління змінами в системі управління розвитком підприємства. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. № 23. С. 204–209.

6. Березівський Я. П. Теоретично-методичні положення інституційного забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки: сутність, функції, завдання. Проблеми економіки. 2021. № 3. С. 34–41.

7. Лупак Р. Л., Дідич А. М. Економічні основи забезпечення конкурентоспроможності підприємства в умовах ринкових відносин. Науковий вісник НЛТУ України. 2017. Вип. 20.6. С. 248–252.

8. Lupak R. L., Kynytska-Iliash M. V. Conceptual Relationships between the Systems of Ensuring the Economic Security of the State and the Implementation of the State Policy of Import Substitution. Проблеми економіки. 2017. № 2. С. 117–123.

9. Vasylytsiv T. G., Klipkova O. I., Lupak R. L., Mitsenko N. G., Mishchuk I. P. Monetary and financial policy of Ukraine: theoretical-empirical connections and priorities of state regulation. Financial and credit activity: problems of theory and practice. 2019. Vol. 4. № 31. P. 320–330.

10. Lupak R., Boiko R., Kynytska-Iliash M., Vasylytsiv T. State management of import dependency and state's economic security ensuring: New analysis to evaluating and strategizing. Accounting. 2021. № 7 (4). P. 855–864.

References

1. Safonov, YU. M. (2018). Mechanism of state regulation of financial and economic processes. Efficient economy, no 1, pp. 1–7.

2. Vasylytsiv, T. G., Lupak, R. L., Shtetz, T. F. (2018). Justification of strategic directions, goals and measures of the state policy of realizing the potential of the IT sector of the economy of Ukraine. Entrepreneurship and Trade, no. 23, pp. 56–63.

3. Denisov, O. E. (2019). Economic security of industries in the system of economic security of the state. Kyiv : University of Economics and Law «KROK». 496 p.

4. Grinchenko, R. V. (2019). Methods and tools for forming a mechanism for adapting the enterprise to change. Bulletin of Kherson State University. Series: Economic Sciences. Vol. 34, pp. 53–58.

5. Berezivskiy, J. P. (2021). Identification of conditions and factors of formation of technological competitiveness of the national economy. Bulletin of the Lviv University of Trade and Economics, Economic sciences. Vol. 63, pp. 31–35.

6. Zaphliak, I. B., Zelinska, G. O., Pobigun, S. A. (2018). Approaches, methods and tools for change management in the enterprise development management system. Global and national economic problems, no. 23, pp. 204–209.

7. Berezivskiy, J. P. (2021). Theoretical and methodological provisions of institutional support of technological competitiveness of the economy: essence, functions, tasks. Problems of the economy, no. 3, pp. 34–41.

8. Lupak, R. L., Didych, A. M. (2017). Economic bases of ensuring the competitiveness of the enterprise in market relations. Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine. Vol. 20.6, pp. 248–252.

9. Lupak, R. L., Kynytska-Iliash, M. V. (2017). Conceptual Relationships between the Systems of Ensuring the Economic Security of the State and the Implementation of the State Policy of Import Substitution. Problems of Economy, no. 2, pp. 117–123.

10. Vasylytsiv, T. G., Klipkova, O. I., Lupak, R. L., Mitsenko, N. G., Mishchuk, I. P. (2019). Monetary and financial policy of Ukraine: theoretical-empirical connections and priorities of state regulation. Financial and credit activity: problems of theory and practice. Vol. 4. № 31. P. 320–330.

11. Lupak, R., Boiko, R., Kynytska-Iliash, M., Vasylytsiv, T. (2021). State management of import dependency and state's economic security ensuring: New analysis to evaluating and strategizing. Accounting, no. 7 (4). P. 855–864.